

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Навчально-науковий інститут інноватики, природокористування
та інфраструктури
Кафедра економічної експертизи та землевпорядкування

ШУШКЕВИЧ Вадим Ігорович

Організація території природно-заповідного фонду
//Organization of the nature reserve fund territory

спеціальність: 193 – Геодезія та землеустрій
освітньо-професійна програма - Геодезія та землеустрій

Кваліфікаційна робота

Виконав студент групи ГЗ-41
В. І. Шушкевич

Науковий керівник:
д.т.н., доцент І. Л. Перович

Кваліфікаційну роботу допущено
до захисту:

" ____ " _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

_____ **Б. О. Язлюк**

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ПРИРОДО-ЗАПОВІДНИЙ ФОНД. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ	7
1.1 Розвиток природо-заповідної галузі в Україні, історія формування	7
1.2 Поняття та значення природо-заповідного фонду, його структура	14
1.3 Організація територій природо-заповідного фонду: принципи та етапи	20
Висновки до розділу 1	23
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ПРИРОДНОЇ ТЕРИТОРІЇ ОБ'ЄКТУ	25
2.1 Характеристика та природні особливості природного заказника «Немирівський Ліс»	25
2.2 Визначення екологічних проблем та загроз для обраного заказнику Рівненської області	28
Висновки до розділу 2	32
РОЗДІЛ 3 МЕТОДОЛОГІЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИРОДООХОРОННИХ ЗАХОДІВ	33
3.1 Вибір оптимальних методів та стратегій організації території заказника місцевого значення, «Немирівський Ліс»	33
3.2 Розробка проекту землеустрою, як спосіб збереження природо-заповідного фонду	42
3.3 Проект землеустрою щодо організації і встановлення меж територій природно-заповідного фонду: заказник місцевого значення «Немирівський ліс»	45
Висновки до розділу 3	50
ВИСНОВКИ	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	55
ДОДАТКИ	58

ВСТУП

Актуальність теми. Заказники, такі як Немирівський ліс, відіграють надзвичайно важливу роль у збереженні біорізноманіття. Вони створюють безпечне середовище для різноманіття рослин і тварин, включаючи види, що перебувають під загрозою вимирання. Заказники дозволяють зберегти унікальні екосистеми, що забезпечують життя та розвиток численних видів. Крім того, вони допомагають зберегти генетичне різноманіття внутрішньовидових популяцій, що є ключовим для майбутньої адаптації і еволюції видів. Заказники є також об'єктом наукових досліджень, які допомагають розуміти важливі процеси в екосистемах та їх взаємозв'язки. Освітня роль заказників також важлива, вони надають можливості для навчання громадськості про значення збереження природи та екологічної стійкості. Усе це робить заказники, включаючи Немирівський ліс, невід'ємною частиною нашого екологічного майбутнього.

Заказники, включаючи Немирівський ліс, є невід'ємною складовою екологічної стійкості регіону. Вони відіграють ключову роль у збереженні екосистем та забезпеченні рівноваги в природному середовищі. Ці місця допомагають у фільтрації повітря та води, зберіганні ґрунтів і підтримці біологічної різноманітності. Заказники також є важливими для збереження водних ресурсів, бо вони допомагають зберегти водний цикл та запобігають ерозії ґрунтів. В цілому, їх роль у забезпеченні екологічної стійкості є важливою для здоров'я нашої планети та добробуту всіх її мешканців.

Заказники, такі як Немирівський ліс, є важливим об'єктом наукових досліджень в галузі екології. Вони надають унікальні можливості для вивчення процесів, що відбуваються в екосистемах, та їх взаємозв'язків. Наукові дослідження в заказниках допомагають розуміти вплив людської діяльності на природу, а також розробляти стратегії збереження та відновлення екологічного балансу. Вони дозволяють встановлювати патерни змін у біорізноманітті, виявляти загрози для природних середовищ і розробляти ефективні заходи їх захисту. Такі дослідження є важливим джерелом наукової інформації для

прийняття обґрунтованих рішень щодо управління природними ресурсами та збереження біорізноманіття.

Заказники, зокрема Немирівський ліс, відіграють важливу роль у екологічній освіті. Вони можуть стати центрами для навчання студентів, школярів та громадськості про важливість збереження природи та її вплив на наше життя. Це місце, де люди можуть вивчати біорізноманіття, вивчати екологічні процеси та взаємозв'язки в екосистемах.

Практичні заняття, екскурсії та лекції у заказниках допомагають підвищити обізнаність громадськості про навколишнє середовище та стимулюють більш відповідальне ставлення до природи. Вони також сприяють формуванню у студентів та школярів екологічної свідомості та навичок сталого способу життя.

Заказники, як центри екологічної освіти, можуть надати можливість для практичного досвіду у галузі збереження природи, допомагаючи молодому поколінню розуміти важливість бережливого використання ресурсів та розвитку екологічно стійких підходів. Така освіта сприяє формуванню екологічно свідомого суспільства, яке більш уважно ставиться до своєї взаємодії з природою.

Заказники, включаючи Немирівський ліс, можуть бути значущими об'єктами для туризму та відпочинку. Вони приваблюють людей своєю природною красою, унікальними екосистемами та можливостями для спостереження дикої природи. Туризм в заказниках може стимулювати економічний розвиток регіону, сприяти створенню робочих місць та підтримувати місцеву культуру та традиції.

Проте, важливо забезпечити баланс між розвитком туризму та збереженням природних цінностей заказника. Це означає прийняття заходів для захисту диких територій, обмеження доступу до чутливих екосистем та впровадження правил та обмежень, щоб зменшити негативний вплив людської діяльності на навколишнє середовище.

Для досягнення цього балансу можуть бути введені різноманітні заходи, такі як обмеження числа відвідувачів, створення спеціальних маршрутів для екологічного туризму, проведення освітніх заходів щодо поважного ставлення до природи та її охорони, а також розвиток екологічно чистих форм туризму.

Заказники можуть стати важливим ресурсом для туризму та відпочинку, проте їх екологічне значення та біорізноманіття має бути збереженим для майбутніх поколінь, тому важливо забезпечити розумне та відповідальне управління цими територіями.

Метою роботи є дослідження процесу організації території природо-заповідного фонду. Вивчення процесу організації території природо-заповідного фонду з погляду ефективного використання та збереження природних ресурсів та екосистем. Основні завдання включають у себе дослідження структури та функціонування природо-заповідного фонду, вивчення механізмів моніторингу екосистем, аналіз взаємозв'язків між різними компонентами природного середовища та розробку стратегій збереження біорізноманіття. Крім того, робота передбачає вивчення екологічної освіти та її ролі в усвідомленні громадськості щодо важливості охорони природи, а також аналіз впливу туризму та рекреації на території заповідного фонду та розробку підходів до збалансованого використання природних ресурсів і задоволення потреб людей у відпочинку та туристичних подорожах. У підсумку, мета цієї роботи полягає в наданні глибокого розуміння процесу організації території природо-заповідного фонду та розробці пропозицій для його оптимального управління та розвитку.

Об'єктом дослідження є заказник місцевого значення «Немирівський Ліс» що розташований на території Радивилівської міської громади, Дубенського району Рівненської області.

Предметом дослідження є процес організації території природо-заповідного фонду. Дослідження аналіз структури та функціонування природо-заповідного фонду, механізмів моніторингу екосистем, взаємозв'язків між різними компонентами природного середовища, а також розробку стратегій

збереження біорізноманіття. Також досліджується роль екологічної освіти у формуванні свідомого ставлення до природи, вплив туризму та рекреації на території заповідного фонду та розробка підходів до збалансованого використання природних ресурсів. У цілому, основний акцент робиться на вивченні та аналізі процесу організації та управління природними ресурсами та екосистемами на території заповідного фонду з метою забезпечення їхнього збереження та ефективного використання.

РОЗДІЛ 1

ПРИРОДО-ЗАПОВІДНИЙ ФОНД. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

1.1 Розвиток природо-заповідної галузі в Україні, історія формування

На просторах України відзначається найдавніший спосіб збереження природи - сакральні заповідники. Вони ґрунтуються на вірі в святині та таємниці природи, водночас виступаючи як оберіг дикої природи, що вважається священною і божественною. Ці заповідники, як свідчать науковці, відтворюються на всій території України, залишаючи за собою сліди у вигляді священних джерел, лісових дібров і скельних урочищ, особливо відзначаючись на заході країни та в Криму.

Проте, на відміну від свого сакрального коріння, дика природа часто розглядається лише як інструмент для досягнення людських цілей. За словами вчених, економічна цінність природи виступає відмітним пріоритетом, що призводить до таких дій, як розведення мисливських видів для полювання та вирощування лісів для отримання максимальної продукції.

Історія заповідання на території України свідчить про різноманітність підходів у різні періоди. І хоча мисливські території 1950-1960-х років відображають пік ресурсозброєності, сучасні заповідники вже вважаються класичними відбитками зусиль щодо збереження природних цінностей, які формувалися протягом минулого століття.

Зростаюча важливість створення заповідних територій та національних парків вказує на поступовий розвиток у галузі охорони природи.

Класична спадщина природо-заповідного фонду в Україні формувалася в період індустріалізації країни, коли стрімкий розвиток сільськогосподарських технік і технологій привів до масштабного розширення орних земель і перетворення міст в технологічні центри. Учені вбачали загрозу для природи і це спричинило формування чіткої правової бази у 1992 році з прийняттям закону «Про природно-заповідний фонд України». Цей закон визначає

природно-заповідний фонд як землі, води, природні комплекси та інші цінності, що виділяються з метою збереження природного різноманіття і екологічної рівноваги.

Значна увага також приділялася розвитку природоохоронних проектів, що підкреслено підготовкою двох варіантів Червоної книги України, яка у 2002 році стала законодавчим актом. Ця книга визначає пріоритети для охорони рослин і тварин, занесених до неї, а також інших видів природного середовища згідно з Червоним списком міжнародних договорів. Конференція світових лідерів у 1992 році визнала, що сталий розвиток неможливий без збереження природного середовища, що викликало нову глобальну парадигму для регіонального розвитку. Це спонукало до створення все більшої кількості біосферних заповідників, національних і регіональних парків, які поєднують інтереси збереження природних комплексів і соціально-економічного розвитку регіону. Етичність відношення до дикої природи, а саме визнання рівноцінності всього живого, визначає важливість діяльності природо-заповідних установ.

Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття стає одним з найважливіших пріоритетів в охороні навколишнього середовища, спрямованого на розвиток природоохоронного фонду. Охоронна діяльність на території України має глибокі історичні корені. У стародавні часи заповідники створювалися з метою збереження та відновлення цінних видів дичини, що жили на королівських мисливських угідь. Наші предки також вірили у необхідність охорони лісу та його мешканців, що виявлялося, наприклад, у суворих покараннях за вирубку дерев у давнину. У XII столітті Біловезька пуща стала одним із перших заповідників за наказом князя Володимира Болінського, а в 1583 році польський король Сигізмунд I посилив територіальний захист Біловезької пущі для збереження зубрів.

На території Київської Русі існувало безліч «прабилень», серед яких можна відзначити вирубані ліси на теперішній території Харківської області. «Прабилени» – це штучні лісові перешкоди, які створювалися для запобігання міграції кочівників. Вони були суворо охороняються, а місцевим жителям

заборонялося вирубувати дерева чи відвідувати ці місця. Пізніше деякі з цих місць були перетворені на справжні заповідники. Наприклад, завдяки монахам Охтирського монастиря збереглися ліси та крейдяні улоговини Ворскли, а ченці Святогірського монастиря охороняли китаївщину, голосівські ліси, гаї та озера. Загалом, охоронні заходи спрямовувалися на збереження окремих частин природного комплексу, як цінних рослин чи тварин. На початку XIX і в XX століттях в Україні виникав свідомий громадський рух за збереження природних ресурсів, у якому велику роль відіграли наукові організації та вчені. Граф Володимир Дзедушицький, видатний галицький меценат, польський землевласник і любитель природи, був одним із перших, хто зрозумів необхідність створення заповідників у сучасному розумінні.

У 1886 році Володимир Дзедугицький оголосив про створення заповідного об'єкту, який мав площу 22,4 гектари і складався з 200-річних буків. Цей заповідник, що отримав назву «Пам'ятник Пенятку», розташовувався на річці Серет, за 4 кілометри на південь від села Пеняки у Золочівському повіті Львівського воєводства (сучасна Львівська область, Бродівський район). Це було дуже значуще, оскільки створення заповідника мало на увазі лише збереження букового лісу для наукових досліджень та охорони гнізд рідкісних видів птахів. На жаль, у 1940 році ліс там практично був руйнований. Це був перший подібний заповідник не лише в Україні, але і в Європі, що підкреслювало важливість ініціативи Дзедугицького і відкривало нову еру в українському заповідництві.

Ще одним ініціатором охорони степового природного комплексу був Ю. К. Пачоський, який порадив власнику маєтку Асканія-Нова, Фрідріху Едуардовичу Фальц-Фейну, у 1898 році надати статус заповідного цілинного степу двом територіям. Також Пачоський був ініціатором створення зоопарку та дендропарку. Його ідеї про організацію ботанічного саду із заповідником в причорноморських степах були визнані дуже важливими. Вчений приділив особливу увагу проблемі довгострокового моніторингу типової місцевої флори

і фауни, що підлягали захисту за розробленою ним програмою наукової діяльності.

За рубежом також виконувалися важливі ініціативи з охорони природи, включаючи заповідання окремих видів тварин, птахів, промислових риб, лісових масивів та захисту ґрунтів від ерозії та пересихання річок.

В Криму було створено заповідні об'єкти для охорони різноманітних лісових комплексів, зокрема соснових лісів від Ялти до гори Ай-Петрі, букових лісів поблизу монастирів Космодомини та ялівцевих лісів між Алупкою і Судаком. У 1900 році князь Потоцький заснував Пилявинський зоопарк у Новоград-Волинському районі Волинської губернії, де можна було побачити рідкісні тварини, такі як бобри, ведмеді і чорні чаплі. Також були засновані заповідники, такі як «Бубнище» на Долинщині, який нині відомий як заповідник «Скелі Довбуша», а також степові ділянки «Любомля» та «Гостра Скеля» поблизу села Окна в Тернопільському воєводстві. У 1912 році також були оголошені заповідними територіями Стужниця, Тиха та Піп-Іван на берегах Ужа у Закарпатті.

Рішення про створення та натуралізацію природоохоронних територій приймаються муніципалітетами. У 20 столітті було вирішено створити заповідну територію «Мис Март'ян» на Кримському півострові, рішення про її створення було прийнято позитивно у 1973 році. У 1919 році був заснований заповідник «Конча-Заспа». Проте, військові дії 1932 року завдали йому шкоди, і в наступному році його було перетворено на особливий маєток, що стало першим способом захисту заповідників від руйнування в Україні.

У 1922 році на Полтавщині були створені дві заповідні території обласного значення: «Академічний (Карлівський) степ» і «Парасоцький ліс». Протягом 1926-1929 років в Україні були сприятливі умови для розвитку природоохоронних проектів.

Для встановлення нових правил створення, охорони та вивчення заповідних об'єктів було прийнято «Положення про пам'ятки культури та природи». У 1927 році в Україні існували кілька заповідних об'єктів, таких як

«Лісова держава імені Т. Г. Шевченка», «Гористе», «Конча-Заспа», «Асканія-Нова», «Надморські заповідники» та «Дніпро під Піщаною охоронною зоною». Проте, багато з них були знищені, незважаючи на різноманітні заходи щодо розвитку заповідних територій.

У 1931 році розпочалося створення нових заповідних територій, особливо в Західній Україні. У 1934 році був заснований заповідник «Бобер Гай Єн» в Костопільському районі. Також під керівництвом Андрія Шептицького було організовано ряд заповідних територій в Галичині.

На початок 1941 року в Україні було 9 природних заповідників республіканського значення з площею 43 426,4 гектарів. Серед них були Азово-Сиваський, дендропарк «Тростянець», Дендропарк III Інтернаціоналу (Софіївка), Канівський, «Гористе», Прохорівський та Чорноморський. Проте, друга світова війна завдала значних шкоди цим заповідним територіям, багато з яких були зруйновані. Зокрема, заповідник «Асканія-Нова» був розграбований німцями у вересні 1941 року, а в Кримському заповіднику було знищено всі будівлі та дев'ять музеїв, а також вирубано насадження кримської сосни, а всіх зубрів відстріляли.

Після закінчення Другої світової війни у 1944 році Кримський і Канівський заповідники були відновлені, так само як і заповідник «Асканія-Нова». У червні 1946 року в Україні було прийнято постанову про державні заповідні території та пам'ятки природи. На основі цієї постанови у 1947 році була створена заповідна зона республіканського значення «Хомутівські степи» площею 1028 гектарів. У наступні роки було відновлено деякі інші заповідники та створено нові природні заказники загальнодержавного значення.

Проте, 29 серпня 1951 року було підписано указ, яким було наказано закрити 88 заповідників, зокрема 19 в Україні. Це призвело до закриття п'яти республіканських заповідників та багатьох регіональних центральних заповідників. Україна втратила 60 відсотків заповідної території площею 33 тисячі гектарів. Однак у подальшому, у 1957 році, був розроблений перспективний план географічної мережі радянських заповідників, і до 1960

року в Україні було заповідано 76 старовинних парків, а у 1963 році було затверджено перелік пам'яток природи республіканського значення, до якого увійшли 7 ботанічних садів і 13 природних об'єктів вищих навчальних закладів.

У період з 1962 по 1964 роки в Україні стався черговий погром заповідників, що призвів до скорочення їх площі. Це свідчило про незадовільний стан збереження цінних природних об'єктів. Проте, з 1964 року по сьогодні були прийняті рішення, спрямовані на відновлення існуючих заповідників та створення нових природно-заповідних об'єктів різних категорій.

Постанова про поліпшення охорони природи та раціонального використання природних ресурсів в 1964 році дозволила розширювати площі існуючих заповідників та забороняла змінювати їх межі без дозволу Ради Міністрів. У 1968 році було створено чотири нові заповідники: Поліський, Луганський, Карпатський та відновлено Канівський. Також було створено природно-заповідні об'єкти різних категорій. В 1974 році було затверджено 98 заказників республіканського значення, в 1978 році – 16, в 1980 році – 35.

У 1980 році був створений перший природний національний парк в Україні – «Карпатський». Пізніше відбулося формування і розвиток інших заповідних об'єктів, що призвело до затвердження класифікації територій та об'єктів природно-заповідного фонду України у 1983 році.

У 1988 році «Асканія-Нова» та Чорноморський заповідник отримали статус біосферних резерватів за програмою «Людина і біосфера» ЮНЕСКО. Також утворено декілька нових заповідників, таких як Карадазький, «Дунайські плавні», Розточчя, «Медобори», Дніпровсько-Орільський та Синевірський.

Захист природоохоронних зон встановлено на високому рівні, і створення незалежної держави вплинуло на розвиток пам'яткоохоронної справи в Україні. У 1992 році був прийнятий український «Закон про фонд охорони природи», що заснував нову категорію заповіданого майна - регіональні ландшафтні парки (РЛП). Згодом були створені і інші заповідники та національні парки.

Програма подальшого розвитку пам'яткоохоронної справи, затверджена Верховною Радою 22 вересня 1994 року, призвела до створення нових

заповідників, серед яких були «Горгани», «Єланецький степ», «Казантипський», «Опукський» та «Рівненський». Також були затверджені Національні парки, такі як Азово-Сиваський та Вижницький.

Значне зростання кількості та площі природно-заповідних територій в Україні свідчить про позитивні тенденції в охороні природи. Наприкінці 1999 року в Україні було більше 8 тисяч заповідних територій та об'єктів загальною площею 4 082 780,55 гектарів, що складає 6,3% від загальної території країни.

Проте, вирішення глобальних екологічних проблем вимагає багатофакторного підходу. В Україні, окрім розвитку заповідної справи, активно розвиваються і інші напрями екологічної діяльності, такі як використання натуральних технологій у виробництві, відмова від шкідливих хімічних речовин у сільському господарстві та інші заходи, спрямовані на збереження навколишнього середовища.

Запропоновані принципи виходу з екологічної ситуації, сформульовані ще у 1970-х роках, є досить простими та переконливими. Вони включають:

1. Принцип необхідності різноманітності природи: лише різноманітна жива природа може бути стійкою та продуктивною.

2. Принцип потенціальної корисності кожного компонента природи: неможливо передбачити, яке значення для людства може мати кожен вид у майбутньому.

3. Принцип загального зв'язку в живій природі: втрата будь-якої ланки в складному ланцюгу трофічних та інших зв'язків у природі може призвести до непередбачених результатів.

Ці принципи акцентують на необхідності збереження біорізноманітності шляхом розширення мережі природних територій, що охороняються державою. Збереження генофонду рідкісних та зникаючих видів можливе лише за допомогою збереження їх природних місць мешкання, яким надається правовий статус різнотипних об'єктів природно-заповідного фонду.

1.2 Поняття та значення природо-заповідного фонду, його структура

Природно-заповідний фонд України (ПЗФ) представляє собою певні території та об'єкти зі спеціальним юридичним статусом, які мають особливу природоохоронну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність. Це найцінніші території для збереження природи, які включають у себе різноманітні екосистеми, видовий склад та природні комплекси.

Природно-заповідний фонд в Україні є одним із найбільш ефективних механізмів охорони найцінніших лісів. Він включає численні лісові заказники, заповідні урочища, національні природні парки та інші об'єкти, які вимагають особливої охорони. Створення нових об'єктів ПЗФ є доступним механізмом для різних категорій громадян, які є зацікавленими у збереженні лісових ресурсів.

Природно-заповідний фонд включає в себе ділянки суші та водного простору, на яких знаходяться природні комплекси та об'єкти з особливою природоохоронною, науковою, естетичною, рекреаційною та іншою цінністю. Ці території виділені з метою збереження природної різноманітності ландшафтів, генофонду тваринного і рослинного світу, підтримання загального екологічного балансу та забезпечення фонового моніторингу навколишнього природного середовища.

Україна вважає природно-заповідний фонд своїм національним надбанням і встановлює для нього особливий режим охорони, відтворення та використання. Цей фонд розглядається як складова частина світової системи природних територій та об'єктів, що перебувають під особливою охороною.

До природно-заповідного фонду України належать різноманітні природні території та об'єкти, такі як природні заповідники, біосферні заповідники, національні природні парки, регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища, а також штучно створені об'єкти, наприклад, ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки та парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва.

Україна має розгалужену законодавчу базу з питань охорони природи, яка регулює відносини у цій сфері та встановлює правовий режим для природно-

заповідного фонду. Основними законами та програмами, що регулюють охорону навколишнього природного середовища в Україні, є:

1. Закон «Про охорону навколишнього природного середовища», прийнятий у 1991 році.
2. Закон «Про природно-заповідний фонд України», прийнятий у 1992 році.
3. Програма перспективного розвитку заповідної справи в Україні, затверджена у 1994 році.
4. Загальнодержавна програма формування національної екологічної мережі в Україні, прийнята у 2000 році.

Ці закони та програми визначають класифікацію природоохоронних територій, встановлюють механізми їх розширення та охорони, а також регулюють використання природних ресурсів з урахуванням їхньої сталої відновлюваності та збереження біорізноманіття.

Національна екологічна мережа України складається з близько 8100 природоохоронних територій, які займають 5,4% площі країни. Ці території поділяються на різні категорії залежно від їхньої важливості та ступеня охорони, такі як природні заповідники, національні парки, заказники, ботанічні сади та інші. Кожна категорія має свої специфічні завдання та правила охорони, спрямовані на збереження природних ресурсів та забезпечення сталого використання природи.

Таблиця 1.1

Класи природо-заповідних структурних одиниць

Глобальний (Біосферний рівень)	Загальнодержавний рівень		Регіональний (Місцевий рівень)
Біосферні заповідники(5) -Асканія-Нова -Чорноморський -Карпатський -Чорнобильський -Дунайський	Природні заповідники(20) -Гаргани -Єланецький степ -Канівський ПЗ -Медобори -Мис Мартян та інші...	Національні природні парки(56) -Синевир -Олешківські піски -Подільські Товтри -Дністровський каньйон та інші...	Заказники(2729) -Немирівський ліс Пам'ятки природи (3378) Заповідні урочища(793) Ландшафтні (регіональні) парки(45)

Природні заповідники є важливим елементом системи охорони природи в Україні. Вони відіграють ключову роль у збереженні біорізноманіття та забезпеченні стійкого розвитку екосистем. Наразі в Україні існує 20 природних заповідників, кожен з яких має свої особливості та унікальність.

Основні характеристики природних заповідників:

1. Повна вилученість з господарського використання: Заповідники цілком або переважно вилучені з господарського використання, що дозволяє зберегти природний комплекс у непорушеному стані.

2. Охорона природного комплексу: Всі компоненти природи на території заповідника охороняються, включаючи різноманіття флори та фауни, геологічні утворення, гідрологічні системи тощо.

3. Місце науково-дослідної роботи: Заповідники є важливими центрами науково-дослідної роботи, де проводяться дослідження з біології, екології, геології та інших галузей науки.

4. Збереження генофонду: Заповідники сприяють збереженню генофонду рідкісних та вимерлих видів рослин і тварин, а також відновленню природних екосистем.

Найбільші за площею природні заповідники в Україні включають Кримський (з філією «Лебедині острови»), Рівненський і Древянський. Кожен із них має унікальний природний комплекс та велике значення для збереження біорізноманіття.

Національні природні парки в Україні є важливими природоохоронними та рекреаційними об'єктами. Вони створені для збереження, відтворення та ефективного використання природних комплексів з урахуванням їх природоохоронної, оздоровчої, історико-культурної, наукової, освітньої та естетичної цінностей. Основна відмінність між національними парками та заповідниками полягає у тому, що в національних парках доступ туристів частково дозволений за певних умов.

Деякі важливі характеристики національних природних парків в Україні:

1. Створення для відпочинку та досліджень: Національні парки мають як природоохоронну, так і рекреаційну функції. Вони є місцем для відпочинку та вивчення природи.

2. Збереження природного комплексу: Всі компоненти природи, які знаходяться на території національного парку, підлягають охороні та збереженню.

3. Розвиток туризму: В національних парках прокладено туристичні маршрути, оглядові майданчики та інфраструктуру для зручності відвідувачів.

4. Рекреаційні можливості: Тут проводяться екскурсії, пішохідні та велосипедні маршрути, а також інші форми активного відпочинку.

5. Збереження біорізноманіття: Національні парки сприяють збереженню різноманіття флори та фауни, включаючи рідкісні та вразливі види.

6. Розвиток наукових досліджень: Це місце для проведення наукових досліджень з екології, біології, геології та інших галузей науки.

Нині в Україні функціонує 56 природних національних парків, які займають понад 31% площі від усіх природоохоронних територій. Найбільша кількість національних парків знаходиться в Українських Карпатах, а серед найвідоміших можна виокремити Карпатський національний парк, Шацький національний парк та Подільські Товтри.

Заказники є важливими складовими системи природоохоронних об'єктів в Україні. Вони забезпечують частковий режим охорони для окремих компонентів природи, таких як рослини, тварини, геологічні або історико-меморіальні об'єкти. Таким чином, заказники виконують важливу роль у збереженні біорізноманіття та природних ресурсів.

Основні характеристики заказників:

1. Частковий режим охорони: У заказниках охороняються лише обраний компоненти природи, зазвичай ті, що мають велике значення для збереження біорізноманіття.

2. Допустимість господарської діяльності: На деяких ділянках заказників може бути дозволена обмежена господарська діяльність, яка не впливає на об'єкт охорони.

3. Різноманітність профілів: Заказники можуть бути лісовими, ботанічними, зоологічними, орнітологічними, ентомологічними, іхтіологічними, гідрологічними, загальногеологічними, палеонтологічними, карстово-спелеологічними тощо, залежно від цілей організації та об'єктів, які взяті під охорону.

4. Тимчасові та постійні заказники: Заказники можуть бути створені на тимчасовий період (2-5 років), після чого їхній термін може бути продовжений в разі необхідності.

5. Участь власників та користувачів: Власники або користувачі земельних ділянок, водних та інших природних об'єктів, оголошених заказниками, зобов'язані забезпечувати режим їхньої охорони та збереження.

6. Загальна кількість: На території України існує понад 2729 заказників, які займають 34,4% території всіх природоохоронних об'єктів.

Заказники грають важливу роль у збереженні природного середовища, оскільки вони дозволяють зосередити увагу на певних аспектах біорізноманіття та екосистем, що є критично важливим для їхнього збереження.

Регіональні ландшафтні парки, пам'ятки природи та заповідні урочища відіграють важливу роль у збереженні та захисті природного середовища в Україні. Ось основні риси кожної з цих природоохоронних категорій:

1. Регіональні ландшафтні парки:

- Створені для збереження в природному стані типових або унікальних природних комплексів та об'єктів.
- Забезпечують умови для організованого відпочинку та туризму в природному середовищі.
- Мають природоохоронне та рекреаційне значення.
- Україна має 45 регіональних ландшафтних парків, що становлять понад 19% від загальної площі природоохоронних об'єктів.

2. Пам'ятки природи:

- Мають природоохоронне значення та є унікальними природними об'єктами, які охороняються за їхнім науковим, навчально-просвітницьким, історико-меморіальним або культурно-естетичним значенням.
- В Україні існує 3378 пам'яток природи, які можуть включати унікальні печери, водоспади, скелі, озера, метеоритні кратери, геологічні відслонення, дерева та інші природні формації.

3. Заповідні урочища:

- Представляють собою цілісні ландшафти з важливим науковим, природоохоронним та естетичним значенням.
- Україна має 793 заповідних урочищ, які забороняють будь-яку діяльність, що загрожує збереженню або призводить до деградації природи.
- Охоронні режими заповідних урочищ включають в себе заборону будь-якої діяльності, що порушує природні процеси.

Кожна з цих категорій природоохоронних об'єктів має свої унікальні характеристики та спрямована на збереження та відтворення біорізноманіття та природних ресурсів для майбутніх поколінь.

1.3. Організація територій природо-заповідного фонду: принципи та етапи

Створення територій Природно-Заповідного Фонду (ПЗФ) України є важливим етапом у системі державних пріоритетів природоохоронної діяльності. Ці території повністю або частково відведені під захист, що передбачає заборону традиційної виробничо-господарської діяльності. На сьогоднішній день частка територій Природо-заповідного фонду становить 4,2% від загальної площі України, що значно менше за показники країн Західної Європи, де цей показник зазвичай становить 8-10%. Усвідомлення екологічних наслідків такого відставання є високим як на державному, так і на громадському рівні. Тому необхідність розширення Природо-заповідного фонду стає безперечною. Це стає одним з пріоритетних завдань екологічної політики, що закріплене у загальнодержавних програмах, таких як Програма «Заповідники» та загальнодержавна програма формування національної екологічної мережі України.

З одного боку, потрібно знайти компроміс між екологічними пріоритетами та станом природного середовища, з іншого - врахувати суспільні, особливо економічні, інтереси держави. Один зі способів досягнення цього компромісу - коректне обґрунтування необхідності встановлення режиму збереження для територій ПЗФ. Цей режим визначається юридичним статусом територій, який регламентує природокористування.

Створюючи об'єкти Природо-заповідного фонду, важливо обґрунтувати, що саме потрібно зберегти на даній території та як це робити. Для цього проводиться оцінка наукової, екологічної, пізнавальної, рекреаційної, історико-культурної та інших цінностей об'єкта. Також враховується стійкість природних комплексів до антропогенних навантажень та можливі загрози для

них. Крім того, враховується господарська цінність території та економічні збитки, які можуть виникнути через її вилучення із господарського обігу. На основі цієї оцінки визначається категорія, тип та режим охорони об'єкта.

На законодавчому рівні порядок створення об'єктів Природо-заповідного фонду регламентується Законом України «Про природно-заповідний фонд України». Після схвалення клопотання, проводиться узгодження з землевласниками та землекористувачами щодо визначення меж та площі об'єкта. Після узгодження, центральний орган виконавчої влади розробляє проекти створення об'єктів ПЗФ. Після розгляду проекту та його узгодження готується проект рішення, яке приймається Президентом України для об'єктів загальнодержавного значення та обласною радою для об'єктів місцевого значення.

Процедура створення об'єктів Природо-заповідного фонду включає кілька етапів:

1) Підготовка та подання клопотання: Обґрунтування відповідності території для заповідання природоохоронним, науковим та іншим критеріям. Клопотання можуть подавати наукові установи, громадські організації та інші зацікавлені сторони.

2) Розгляд клопотання та погодження: Центральний орган виконавчої влади в галузі охорони навколишнього природного середовища розглядає клопотання, а обласні підрозділи цього органу розглядають клопотання місцевого значення. Погодження проводиться з власниками та користувачами земельних ділянок.

3) Розроблення проекту: Розроблення проекту створення об'єкту ПЗФ, його узгодження у відповідних міністерствах та відомствах.

4) Підготовка та подання проекту рішення: Після узгодження проекту подається до Кабінету Міністрів України або обласної ради.

5) Підписання указу Президентом України: Після розгляду та погодження, рішення про створення об'єкту ПЗФ підписує Президент України.

6) Створення дирекції та розроблення охоронного зобов'язання: Після підписання указу, створюється дирекція установи та розробляється Положення про об'єкт Природо-заповідного фонду та охоронне зобов'язання.

Ці етапи вимагають уважного планування та якісного виконання організаційних та наукових заходів.

Підготовка та подання клопотання щодо створення об'єкту Природо-заповідного фонду є складним і відповідальним етапом процесу його формування. Це вимагає обґрунтування відповідності території критеріям природоохорони, науки, відпочинку тощо. Клопотання повинно бути підтверджене науковим обґрунтуванням, картою майбутнього об'єкта та відомостями про господарське використання території. Також можуть додаватися інші матеріали, наприклад, щодо історико-культурної цінності, розвитку рекреації та промислів. Клопотання можуть подавати різні установи та громадські організації. Після подання, воно розглядається компетентними органами, зокрема, центральним органом виконавчої влади в галузі охорони навколишнього природного середовища. Узгодження з власниками та користувачами земельних ділянок та органами місцевого самоврядування є ще одним важливим кроком.

Розробка проектів природно-заповідних територій є важливим етапом у процесі їх створення та функціонування. Вони мають бути розроблені на основі затверджених у встановленому порядку проектів, які ініціюються у вигляді клопотань про створення чи оголошення таких територій. Необхідність їх створення обґрунтовується в схемах та проектах планування областей та адміністративних районів, а також комплексних оцінках територій, які враховують наявність і потенційну цінність природно-заповідних об'єктів. У рамках загальнодержавних програм розвитку екологічної мережі та заповідної справи також передбачається створення об'єктів природно-заповідного фонду.

Проект створення природно-заповідної території є необхідною передумовою для прийняття рішення про її створення. Він містить пояснювальну записку, картографічні матеріали та матеріали погодження.

Обов'язковою складовою частиною таких проектів є функціональне зонування територій та розробка режиму використання природних комплексів. У разі необхідності також визначаються межі та режим охоронної зони, що створюється для запобігання можливим негативним впливам на територію.

Згідно з законодавством, розроблення проектів створення природно-заповідних територій загальнодержавного значення забезпечує центральний орган виконавчої влади в галузі навколишнього природного середовища, а місцевого значення - відповідні місцеві органи. Також доручення розробки таких проектів може бути надане зацікавленим державним органам чи установам.

Проекти організації територій природно-заповідних об'єктів складаються з аналітичної частини та обґрунтування природоохоронних заходів. Аналітична частина включає оцінку природних умов території, аналіз ландшафтів, рекреаційних ресурсів та інших факторів. Крім того, проекти передбачають функціональне зонування територій, розробку маршрутів для екскурсій, заходи щодо благоустрою та здійснення екологічно збалансованої господарської діяльності.

Висновки до розділу 1

Україна, володіючи природним багатством, ставить перед собою важливу місію збереження та відтворення своєї неповторної природної спадщини. Необхідність розширення Природо-заповідного фонду, який наразі становить лише 4,2% від загальної площі країни, стає безперечною у зв'язку з викликами сучасності та потребами майбутніх поколінь. Процес створення об'єктів Природо-заповідного фонду, складний та відповідальний, включає кілька етапів, починаючи від підготовки та подання клопотання і закінчуючи створенням дирекції та розробленням охоронного зобов'язання. Цей процес забезпечує уважне планування та якісне виконання організаційних та наукових заходів, спрямованих на збереження та відтворення біорізноманіття та природних ресурсів. Організація територій Природо-заповідного фонду є важливим етапом у системі державних пріоритетів природоохоронної

діяльності, яка забезпечує умови для сталого розвитку та збереження природного середовища для майбутніх поколінь.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ПРИРОДНОЇ ТЕРИТОРІЇ ОБ'ЄКТУ

2.1 Характеристика та природні особливості обраної земельної ділянки

Природний заказник «Немирівський Ліс» представляє собою величезну мозаїку природних екосистем, яка розкинулася на території Дубинського району Рівненської області (рис. 2.1., 2.2.). Цей заказник є результатом турботи влади та громадськості про збереження непорушеної природи та забезпечення екологічної стійкості у регіоні. Він був створений відповідно до рішення Рівненського облвиконкому від 18 вересня 1991 року № 98 «Про впорядкування об'єктів та територій природно-заповідного фонду області».

Площа «Немирівського Лісу» охоплює кілька тисяч гектарів, що створює унікальне середовище для розвитку різноманітних форм життя. Тут можна зустріти широкий спектр рослин і тварин, від старовинних дерев до рідкісних видів комах. Лісові масиви, що переплітаються з водними джерелами, створюють відмінні умови для існування багатьох видів флори і фауни.

Рис. 2.1. Природний заказник «Немирівський Ліс»

Рис. 2.2. Природний заказник «Немирівський Ліс»

Цей заказник є місцем, де діють природні процеси без значного впливу людської діяльності. Він слугує не лише місцем відпочинку та рекреації для місцевого населення та туристів, але й об'єктом для наукових досліджень. Вчені вивчають тут екологічні взаємозв'язки, вплив клімату на біорізноманіття, та динаміку популяцій різних видів. Важливою складовою є інформаційна роль заказника, що використовується для екологічної освіти та навчання.

Крім того, «Немирівський Ліс» має значний культурний і історичний потенціал. Він може бути пов'язаний з місцевими легендами та історіями, а також з традиційними методами використання лісових ресурсів. Тут можна відчувати спокій і гармонію, що надихає на зв'язок з природою та відновлення душі.

Природний заказник «Немирівський Ліс» відіграє невід'ємну роль у збереженні природної різноманітності, забезпеченні екологічної стійкості та сприянні екологічній освіті та культурному розвитку у регіоні.

На підставі рішення Рівненського облвиконкому від 18 вересня 1991 року № 98 «Про впорядкування об'єктів та територій природно-заповідного фонду області» було створено заказник місцевого значення «Немирівський ліс». Тепер

цей куточок природи перебуває під опікою Спеціалізованого сільськогосподарського виробничого кооперативу «Радивилівський лісгосп».

Заказник місцевого значення «Немирівський Ліс» розташований за межами населеного пункту села Немирівка, в межах Радивилівської міської ради, Дубенського району, Рівненської області (рис. 2.3.). Його площа становить 192 тисячі гектарів і він розташований на Кременецько-Дубенській акумулятивній рівнині Малого Полісся, характеризуючись пологим-хвилястим рельєфом з відмітками висоти від 240 до 245 метрів. Геологічно територія складається з лесоподібних суглинків та флювіогляціальних пісків, які підстилаються крейдовими утвореннями.

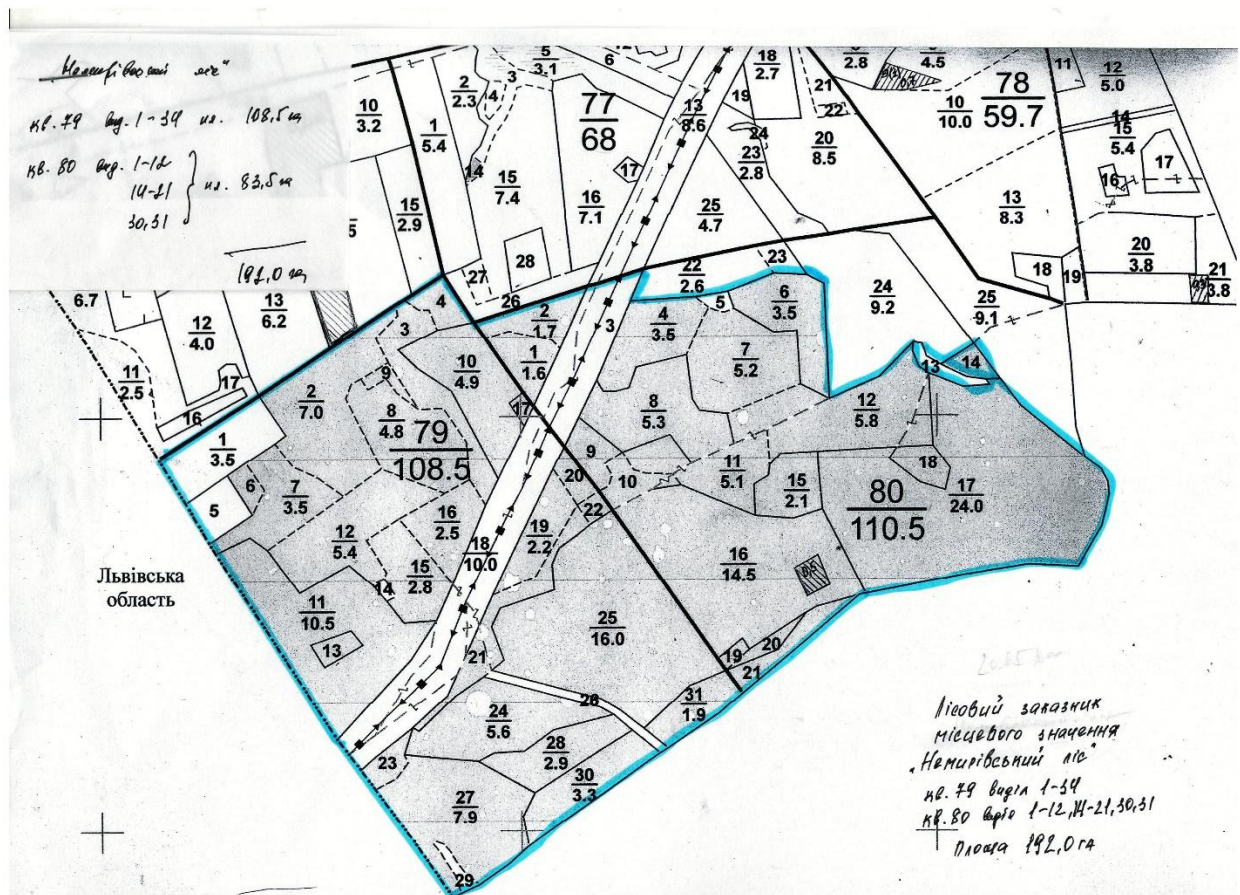

Рис. 2.3. Карта заказнику

У заказнику переважають соснові насадження, існує підріст дуба північного вздовж краю лісу. Підлісок складається зі свидини кров'яної, бузини чорної, бруслини бородавчастої, ліщини звичайної, а трав'яний покрив різноманітний, представлений, серед іншого, щитниками чоловічим та

шартрським, тонконігом дібровним, веснівкою дволистою, нечуйвітером волохатеньким, ожикою волосистою, фіалкою Рейхенбаха.

З точки зору наукової цінності, важливими видами є ті, які занесені до Червоної книги України: гудієра повзуча, баранець звичайний, плаун річний, а також деякі регіонально рідкісні і малопоширені види.

Основною метою створення цього заказника є збереження насаджень з рідкісною лісовою та луговою рослинністю, включеною до Червоної книги. Основні завдання включають охорону та збереження природного комплексу, проведення екологічного виховання серед населення, підтримання екологічного балансу та поширення екологічних знань.

Згідно з законодавством, на території заказника заборонені будь-які дії, що суперечать його меті та завданням, встановленим положенням про цей заказник. Господарська, наукова та інша діяльність, яка не суперечить цілям та завданням заказника, може здійснюватися з дотриманням вимог щодо охорони довкілля.

2.2 Визначення екологічних проблем та загроз для обраного заказнику Рівненської області

Екологічні проблеми та загрози заказників - це фактори, які можуть негативно вплинути на природні об'єкти, які зберігаються у вигляді заказників. Ці проблеми можуть бути пов'язані з антропогенною діяльністю (наприклад, забрудненням навколишнього середовища, лісозаготівлею, незаконною забудовою тощо) або природними явищами (зміни клімату, природні катастрофи).

Рівненська область розташована у західній частині України та відома своєю багатою природною спадщиною. У цьому регіоні знаходяться численні заказники, які є унікальними екосистемами та місцями збереження рідкісних видів рослин і тварин. Рівненська область має значний внесок у збереження біорізноманіття України.

Дослідження екологічних проблем заказників має вирішальне значення для збереження біорізноманіття регіону. Розуміння цих проблем дозволяє розробляти ефективні стратегії охорони природи, впроваджувати необхідні заходи для збереження та відновлення екосистем, а також усунення загроз для біорізноманіття. Природний заказник «Немирівський Ліс» стоїть перед рядом конкретних екологічних проблем і загроз, які необхідно докладно вивчити та вирішити для збереження його унікальності та біорізноманіття.

Розглянемо заказники Рівненської області.

Рівненська область, як один з ключових регіонів України з високим рівнем природної різноманітності, має значну кількість заказників. Заказники - це особливі території, що відведені для збереження та вивчення унікальних природних комплексів. У Рівненській області заказники розташовані на територіях з різними типами ландшафтів, що сприяє формуванню різноманітних екосистем. Їх природні особливості включають в себе рідкісні види рослин та тварин, унікальні ландшафти, та екосистеми, які вирізняються своєрідністю і природною цінністю.

У Рівненській області існують десятки заказників, кожен з яких має свою унікальність і важливість для збереження біорізноманіття. До найбільш відомих та значущих можна віднести Заповідник «Городоцький», Заповідник «Демидівський», Заповідник «Розточчя», та інші. Кожен з цих заказників відрізняється своєю унікальністю та важливістю для збереження природного середовища.

Заказники Рівненської області відіграють критичну роль у збереженні рідкісних та загрожених видів флори та фауни. Вони створюють умови для відтворення та збереження унікальних екосистем, які є місцем існування для численних видів, що перебувають під загрозою зникнення. Завдяки роботі заказників відбувається охорона та реставрація природного середовища, що дозволяє зберегти біорізноманіття регіону для майбутніх поколінь.

Немирівський Ліс - це один із найвідоміших заказників у Рівненській області, розташований у південно-західній частині Дубенського району. Цей

заказник відзначається великою різноманітністю лісових типів, які включають в себе сосново-дубові, ясеневі-грабові та листяно-соснові ліси. Унікальність цього заказника полягає в наявності дерев старих від 150 до 200 років, а також рідкісних та ендемічних видів рослин і тварин, які зустрічаються тут. Немирівський Ліс є важливим місцем для збереження і дослідження біорізноманіття Рівненської області.

Заказник, як і багато інших природних об'єктів, може стикатися з проблемами забруднення повітря, води та ґрунту. Повітря може бути забруднене викидами промислових підприємств, транспортних засобів та інших джерел забруднення. Водні ресурси, такі як річки та ставки, можуть постраждати від забруднення відходами, хімічними речовинами та іншими забруднюючими речовинами. Забруднення ґрунту також може виникати внаслідок неконтрольованого викиду хімічних речовин, використання пестицидів та інших агрохімікатів.

Немирівський ліс під загрозою лісової руйнівності та вирубки дерев через неконтрольовану людську діяльність. Незаконна рубка дерев, надмірна лісозаготівля та неправильне лісокористування можуть призвести до зруйнування екосистеми та зменшення біорізноманіття лісу. Це може мати серйозний негативний вплив на місцеві види рослин та тварин, які залежать від лісового середовища для свого існування.

Немирівський ліс також може стикатися з проблемою незаконної забудови та інфраструктурного розвитку. Несанкціоноване будівництво, дороги, лісосіки та інші інфраструктурні об'єкти можуть порушити цілісність лісової екосистеми та призвести до втрати природного середовища для місцевих видів рослин та тварин.

Антропогенна діяльність, така як промислова діяльність, сільське господарство, туризм та рекреація, може мати серйозний вплив на екосистеми Немирівського лісу. Зміни в природному середовищі, знищення місцевих жителів та порушення екологічної рівноваги можуть призвести до зниження

біорізноманіття та загрози існування рідкісних та загрожених видів рослин та тварин.

Зміни клімату та глобальне потепління є серйозною загрозою для Немирівського лісу. Збільшення температури та зміни в режимі опадів можуть призвести до змін у складі видів рослин та тварин, а також до збільшення ризику виникнення пожеж та екстремальних погодних явищ, що можуть пошкодити екосистему.

Розширення сільськогосподарських угідь у прилеглих до Немирівського лісу територіях може вплинути на природні екосистеми. Вирубка лісів для розширення сільгоспплощ може зменшити обсяги лісових масивів та призвести до втрати місцевих видів рослин і тварин.

Надмірна туристична активність може мати негативний вплив на екосистеми Немирівського лісу. Велика кількість туристів може призвести до знищення рослинного покриву, забруднення навколишнього середовища та впливу на місцевих мешканців, збільшуючи зношеність стежок і порушуючи природну рівновагу.

Вплив інвазивних видів на місцеву екосистему. Види рослин і тварин можуть стати серйозною загрозою для екосистем природоохоронного об'єкту. Вони можуть конкурувати з місцевими видами, витісняючи їх з їхніх природних середовищ, та впливати на структуру та функціонування екосистеми. Це може призвести до зміни біорізноманіття та зниження стійкості екосистем до зовнішніх стресорів.

Впровадження строгого екологічного законодавства є важливим кроком у забезпеченні збереження Немирівського лісу. Законодавчі акти, що регулюють використання природних ресурсів та захищають екосистеми, допомагають у попередженні незаконної рубки лісів, забрудненні водойм та повітря, а також інших форм негативного впливу на природне середовище.

Запровадження системи моніторингу та контролю за станом заказнику є важливим для забезпечення його збереження. Це включає в себе систему обліку та оцінки стану лісових масивів, вивчення змін у біорізноманітті та екосистемі,

а також вжиття заходів для попередження та виправлення негативних впливів на природне середовище.

Залучення громадськості до охорони Немирівського лісу може сприяти у підтримці його збереження та вирішенні екологічних проблем. Активна участь громадських організацій, місцевих жителів та екологічних активістів може сприяти у проведенні інформаційних кампаній, відкритих діалогів з владою та участь у природоохоронних заходах.

Розвиток екологічно чистих технологій та методів вирощування є ключовим для збереження Немирівського лісу. Використання сталих методів лісового господарства, впровадження ефективних систем відновлення лісів після вирубки, а також застосування екологічно безпечних засобів догляду за лісом може допомогти зберегти його природну різноманітність і здоров'я екосистеми.

Зазначені проблеми потребують уваги та вжиття заходів для їх вирішення та запобігання подальшому загостренню ситуації. Реалізація ефективних заходів з охорони природи та створення сприятливих умов для стійкого розвитку екосистем є надзвичайно важливою для збереження природного багатства Рівненської області та в цілому об'єкту дослідження, забезпечення його доступності для майбутніх поколінь.

Висновки до розділу 2

Аналізуючи проблематику Немирівського лісу та інших заказників в Рівненській області, можна зробити важливі висновки щодо збереження та охорони природного середовища. Зазначені у тексті проблеми, такі як незаконна рубка дерев, забудова та інфраструктурний розвиток, антропогенна діяльність, зміни клімату, вплив інвазивних видів та інші, вимагають негайних заходів для їх вирішення.

Для забезпечення збереження Немирівського лісу та інших заказників необхідно впроваджувати комплексні підходи, які включають у себе розробку та впровадження строгого екологічного законодавства, моніторинг та контроль

за станом екосистем, залучення громадськості до охорони природи та використання екологічно чистих технологій.

Застосування таких заходів сприятиме збереженню біорізноманіття та екологічної різноманітності Рівненської області, забезпечуючи природне багатство для майбутніх поколінь. Реалізація цих заходів потребує спільних зусиль та співпраці всіх зацікавлених сторін, зокрема влади, наукових установ, громадськості та бізнесу.

РОЗДІЛ 3

МЕТОДОЛОГІЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИРОДООХОРОННИХ ЗАХОДІВ

3.1 Вибір оптимальних методів та стратегій організації території заказника місцевого значення «Немирівський Ліс»

Природний заказник «Немирівський ліс» знаходиться в серці унікальних екосистем, які потребують належного управління та охорони для збереження біорізноманіття та екологічної стійкості. Для досягнення цієї мети, застосовуються різні стратегії розвитку та методи організації території природо-заповідного фонду.

Однією з ключових стратегій є стратегія врегулювання використання ресурсів. Це включає в себе встановлення обмежень на господарську діяльність на території заказника, таку як лісорубна робота, мисливство та землекористування, щоб забезпечити сталість екосистем та збереження унікального біорізноманіття.

Прямою підставою для конкретного врегулювання використання ресурсів заказника, та запобігання іншого шкідливого впливу на екосистеми, біорізноманіття «Немирівського лісу» слугує, Положення про лісовий заказник місцевого значення «Немирівський Ліс», від 29.08.2008 згідно якого :

На території заказника «Немирівський ліс» забороняється:

1. меліоративні та будь-які інші роботи, що можуть призвести до зміни гідрологічного режиму заказника;
2. будь-яке будівництво, не пов'язане з охороною території заказника:

3. розвідувальні, підривні роботи, розробка всіх видів корисних копалин, будь-яке порушення ґрунтового покриву;
4. будь-яке засмічення та забруднення території заказника та його водних об'єктів;
5. рубки головного користування та прохідні рубки догляду;
6. заготівля живиці, другорядних лісових матеріалів (пнів, лубу, кори, деревної зелені і т. п.) та деревних соків;
7. знищення та пошкодження окремих дерев, чагарників, трав'янистої рослинності;
8. знищення та суттєва зміна видового складу рослинного покриву (підліску, підросту, заліснення, залуження ділянок - без відповідних обґрунтувань наукових закладів);
9. розорювання земель, за винятком заходів по обмеженню розповсюдження лісових пожеж та існуючих наділів служби охорони заказника;
10. збір рідкісних та занесених до Червоної книги України видів рослин, їх квітів та плодів; збір та заготівля трав'янистих та лікарських рослин;
11. сінокосіння, за винятком спеціально відведених для потреб служб охорони ділянок;
12. зберігання на території заказника всіх видів отрутохімікатів;
13. випас та прогін худоби, крім спеціально відведених для потреб служби охорони ділянок;
14. інтродукція нових видів рослин (без відповідних, узгоджених в установленому порядку обґрунтувань наукових закладів);
15. знищення та відлов всіх видів тварин, розорення їхніх гнізд, нір, інших сховищ та жител, збір яєць.
16. знаходження на території заказника з усіма видами вогнепальної зброї (крім осіб, що відносяться до служби охорони заказника), знаряддями ловів тварин та недозволеними до використання знаряддями ловів риби;

17. проїзд всіх видів механізованого транспорту поза межами доріг загального користування, крім службового транспорту ДП СЛАП «Радивилівський держспецлісгосп» державних природоохоронних та інспекційних служб, пожежних машин;

18. організація таборів, місць відпочинку, стоянок автотранспорту та лодочних стоянок, розведення вогнищ - поза межами місць, спеціально відведених для цього;

19. надання земельних ділянок під забудову;

20. передача у господарське використання окремих земельних і водних ділянок заказника.

На території заказника місцевого значення «Немирівський ліс» за дозволами Державного управління охорони навколишнього природного середовища в Рівненській області в межах затверджених в установленому

порядку лімітів на використання природних ресурсів в межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення дозволяється:

1. сінокосіння на ділянках, спеціально відведених для потреб служби охорони заказника;

2. проведення науково-дослідних робіт;

3. збір ягід та грибів;

Видача дозволів здійснюється Державним управлінням охорони навколишнього природного середовища в Рівненській області в межах лімітів, затверджених Рівненською обласною радою на підставі клопотань ДП СЛАП

«Радивилівський держспецлісгосп» про необхідність видачі дозволу. В клопотанні зазначається вид природокористування, конкретні ділянки, на яких передбачається використання природних ресурсів та обсяги використання.

Термін подання клопотань в Державне управління охорона навколишнього природного середовища в Рівненській області - до 1 вересня поточного року.

Санітарно-оздоровчі та інші лісгосподарські заходи проводяться відповідно до вимог чинного законодавства, за погодженням з Державним

управлінням охорони навколишнього природного середовища в Рівненській області.

Охорона заказника покладається на ДП СЛАП «Радивилівський держспецлісгосп».

Охоронний режим заказника враховується при розробці схеми районного планування, проектів землеустрою, лісовпорядкування. При проведенні землеустрою та лісовпорядкування площі заказника «Немирівський ліс» та його межі залишаються незмінними.

Особи, винні в порушенні встановленого режиму заказника несуть відповідальність у відповідності до діючого законодавства.

Другою важливою стратегією є стратегія моніторингу та наукових досліджень. Постійний моніторинг екосистем та наукові дослідження є необхідними для виявлення змін в біорізноманітті, визначення загроз для природного середовища та розроблення ефективних заходів для їх запобігання.

Крім того, важливою частиною стратегії є співпраця з місцевими громадами та зацікавленими сторонами. Широке використання комунікаційних засобів та програм залучення громадськості може сприяти усвідомленню важливості охорони природи та залученню громадян до участі в програмах збереження природи.

Крім цього, для успішного управління територією природо-заповідного фонду також важливо враховувати міжнародний досвід та передові практики управління природними ресурсами, а також забезпечувати постійне навчання та підвищення кваліфікації працівників охорони природи.

Усі ці стратегії та методи разом утворюють комплексний підхід до організації та управління територією природо-заповідного фонду, що забезпечує збереження та сталість природних ресурсів на прикладі природного заказника «Немирівський ліс».

Природний заказник «Немирівський ліс» відзначається своєю унікальною різноманітністю природи та відіграє важливу роль у природно-ландшафтній системі країни, що розташовується в лісостеповій зоні на північному сході. Ця

територія є неоціненним джерелом біорізноманіття, сприяючи збереженню різноманіття флори та фауни, а також забезпечуючи екологічну стійкість регіону.

Географічно «Немирівський ліс» охоплює величезну площу, на якій спостерігається велика різноманітність ландшафтів, від лукарних долин до крутих гірських схилів. Лісовий покрив складається переважно з соснових та дубових порід, а також включає в себе численні види листяних дерев, таких як береза, тополя та клен. Цей багатий лісовий комплекс створює ідеальне середовище для розвитку різноманітних екосистем та сприяє збереженню природного балансу.

Незважаючи на своє значення, «Немирівський ліс» стикається зі значними проблемами та загрозами, що ставлять під загрозу його екосистему. Однією з найбільших загроз є незаконна рубка дерев, яка призводить до незворотних втрат лісових масивів та порушення екологічного балансу. Незаконне вирубування також сприяє втраті місць гніздування для численних видів тварин та знищенню їхнього природного середовища.

Крім того, зростаючий туризм та розвиток інфраструктури можуть призвести до надмірного навантаження на екосистему. Великий потік туристів може створити додатковий тиск на природні ресурси та призвести до забруднення водойм та знищення місць масового відпочинку.

На сьогоднішній день наголошується на необхідності подальшого вдосконалення методів та стратегій організації території для забезпечення ефективного управління та охорони «Немирівського лісу». Окрім зон заборони рубки дерев, важливо здійснювати регулярний моніторинг стану екосистем та природних ресурсів для своєчасного реагування на будь-які зміни. Залучення місцевих громад, громадських організацій та владних структур до процесу управління територією є невід'ємною складовою успішного збереження природних ресурсів. Освітні та інформаційні кампанії також мають велике значення для підвищення свідомості громадськості про важливість охорони

природи

та

біорізноманіття.

Вибір оптимальних методів та стратегій організації території.

Перед початком будь-яких дій з організації території природного заказника «Немирівський ліс» необхідно провести ретельний та об'ємний порівняльний аналіз наявних методів та стратегій. Це означає не лише огляд і вивчення досвіду інших природно-заповідних територій, а й глибоке аналіз попередніх досліджень та використання найсучасніших наукових підходів та методик. Під час цього процесу важливо визначити найбільш ефективні та передові практики, які можна застосувати саме в контексті «Немирівського лісу». Такий аналіз допоможе виявити недоліки і переваги різних методів, а також зробить можливим вибір оптимальних стратегій, що найкращим чином відповідають умовам та потребам даного заказника.

«Немирівський ліс» має свої власні унікальні особливості, які варто враховувати при розробці стратегій організації території. Врахування цих особливостей передбачає не лише аналіз рельєфу, клімату та геологічної будови, а й вивчення складу біотичних та абіотичних компонентів екосистеми, а також виявлення унікальних видів, які мешкають у цьому лісі. Крім того, необхідно враховувати історичні та культурні аспекти, а також вплив людської діяльності на екологічний стан лісового комплексу. Тільки комплексне і всебічне вивчення усіх цих факторів дозволить зрозуміти унікальність «Немирівського лісу» та розробити належні стратегії для його організації та збереження.

На основі результатів проведеного аналізу та врахування особливостей «Немирівського лісу» можна розробити конкретні рекомендації щодо вибору оптимальних підходів до організації території. Ці рекомендації повинні бути максимально конкретними та деталізованими, враховуючи усі можливі фактори та впливи на екосистему лісу. Крім того, важливо врахувати принципи сталого розвитку та збереження біорізноманіття при розробці цих рекомендацій, щоб забезпечити довгострокову стабільність та збереження цінності «Немирівського лісу» для майбутніх поколінь.

Практична реалізація запропонованих методів та стратегій:

Впровадження методів та стратегій організації території в природному заказнику «Немирівський Ліс» передбачає комплексний підхід та послідовність етапів, що починаються з докладного аналізу потреб і можливостей території.

Аналіз ресурсів та потреб: Перший крок - це збір та аналіз інформації про стан природних ресурсів, екосистеми, а також вивчення поточних проблем та визначення потреб у впровадженні нових підходів до організації території.

Розробка стратегії: На основі отриманих даних розробляється стратегія, в якій визначаються конкретні цілі, завдання та шляхи досягнення їх, а також визначаються відповідальні особи за кожен етап реалізації.

Пілотний проект: Далі методи та стратегії піддаються пілотному впровадженню на обмеженій території. Цей етап дозволяє випробувати їхню ефективність, виявляти можливі проблеми та робити корективи до загального плану.

Масштабування: Якщо пілотний проект виявиться успішним, впровадження методів розширюється на всю територію заказника. Цей етап включає у себе підготовку та проведення необхідних змін у внутрішніх положеннях та правилах заказника.

Прогнозовані результати.

Впровадження визначених методів та стратегій організації території має на меті досягнення ряду позитивних результатів. Серед них:

- Збільшення біорізноманіття та стабільності екосистеми, що сприятиме збереженню та розвитку природних видів та життєвих середовищ.
- Зменшення негативного впливу людської діяльності на природу, включаючи рубку лісу, забруднення та деградацію ґрунтів.
- Забезпечення сталого використання природних ресурсів та екологічно чистого середовища для місцевого населення та відвідувачів.

Оцінка ефективності.

Ефективність впроваджених методів та стратегій оцінюється через систематичний моніторинг та аналіз результатів. Важливо враховувати

показники біорізноманіття, якість ґрунту та водних ресурсів, а також соціально-економічні показники розвитку території. На основі отриманих даних робляться висновки щодо досягнення поставлених цілей та можливих напрямків подальшого вдосконалення.

Основні результати дослідження.

Природний заказник «Немирівський Ліс» - це унікальна територія з великою різноманітністю екосистем та видів, що має велике екологічне значення. Дослідження, проведене на цій території, принесло численні результати, які варто врахувати при подальшому управлінні та організації природо-заповідного фонду.

Біорізноманіття: Виявлено велику кількість видів рослин та тварин, які зустрічаються у «Немирівському Лісі». Важливою частиною дослідження було визначення стану біорізноманіття та виявлення видів, які потребують особливої уваги для збереження та охорони.

Географічні особливості: Дослідження показало, що територія «Немирівського Лісу» має різноманітний рельєф та типи ґрунтів, що впливає на формування різноманітних екосистем та видового складу. Це потребує уважного планування організації території з урахуванням географічних особливостей.

Екологічні проблеми: Дослідження виявило деякі екологічні проблеми, які впливають на стан екосистеми «Немирівського Лісу», зокрема незаконну рубку дерев, забруднення водойм та знищення місць масового відпочинку.

Рекомендації щодо подальших дій у сфері організації території природо-заповідного фонду

Збереження біорізноманіття: Для збереження різноманітних видів рослин та тварин необхідно розробити та впровадити програми з охорони природи, спрямовані на збереження та відтворення екосистем.

Контроль над незаконною діяльністю: Важливо посилювати контроль за незаконною рубкою дерев та іншою діяльністю, яка може негативно впливати

на екосистему. Це може включати в себе посилення правових заходів та збільшення кількості рейдів із контролю.

Екологічна освіта: Необхідно проводити систематичні екологічні освітні програми серед місцевого населення та відвідувачів заказника, щоб підвищити їхню свідомість про важливість збереження природи та екосистеми.

Стале використання ресурсів: Важливо розробити стратегії сталого використання лісових ресурсів та забезпечити їх ефективне використання без шкоди для природи.

Ці рекомендації мають на меті забезпечити стале збереження та ефективне використання природних ресурсів заказника «Немирівський Ліс», зберігаючи його екологічну цінність на майбутні покоління.

Розробка управлінських рішень щодо забезпечення збереження біорізноманітності у заказнику на території Дубенського району Рівненської області є складним і багатоаспектним процесом, який має базуватись на законодавчих актах України, які стосуються охорони природи та природних ресурсів, а саме :

1. Закон України «Про природно-заповідний фонд»: Закон визначає основні принципи управління природно-заповідними територіями, зокрема заказниками. Він передбачає проведення наукових досліджень для вивчення біорізноманіття, екологічного стану та розроблення програм охорони природи.

2. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища»: Цей закон зобов'язує проводити систематичний моніторинг стану навколишнього природного середовища, включаючи лісові масиви. Він також передбачає розроблення заходів щодо збереження та відновлення природних ресурсів.

3. Лісовий кодекс України: Законодавство в галузі лісового господарства визначає правила використання лісових ресурсів та встановлює вимоги щодо їх охорони та відновлення. Він передбачає використання результатів наукових досліджень для розроблення лісгосподарських планів та програм збереження лісів.

4. Закон України «Про державну екологічну експертизу»: Закон встановлює вимоги до проведення екологічної експертизи при реалізації проектів на території заказника. Результати наукових досліджень використовуються для оцінки потенційного впливу проектів на навколишнє середовище та розроблення заходів мінімізації цього впливу.

З метою збереження природного різноманіття ландшафтів, охорони довкілля, підтримання екологічного балансу та збереження і використання об'єктів культурної спадщини, відповідно до Земельного кодексу України, Закону України «Про землеустрій», Закону України «Про природно-заповідний фонд України», Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», Радивилівська міська рада прийняла рішення №993 від 23 вересня 2022 року. Згідно з цим рішенням надано дозвіл Виконавчому комітету Радивилівської міської ради на виготовлення Проектів землеустрою стосовно організації і встановлення меж територій природно-заповідного фонду та інших природоохоронних, оздоровчих, рекреаційних, історико-культурних, лісгосподарських об'єктів на території Радивилівської міської ради, зокрема для заказника місцевого значення «Немирівський ліс» площею 192,0 га.

3.2 Розробка проекту землеустрою, як спосіб збереження природно-заповідного фонду

Згідно зі статтею 7, частиною 4 Закону України «Про природно-заповідний фонд України», границі територій та об'єктів природно-заповідного фонду визначаються на місці відповідно до законодавства.

У підпункті «в» частини 2 статті 25 Закону України «Про землеустрій» (далі – Закон) зазначено, що серед видів документації із землеустрою є проекти, які стосуються встановлення меж територій природно-заповідного фонду та інших об'єктів природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного, історико-культурного, лісгосподарського призначення, а також земель водного фонду та водоохоронних зон, встановлення обмежень у використанні земель та їх режимоутворюючих об'єктів.

Відповідно до пункту 1 статті 26 Закону, особами, які можуть замовляти документацію із землеустрою, є органи державної влади, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, власники та користувачі землі.

Відповідно до пунктів 2-4 статті 47 Закону, проекти землеустрою стосовно організації та встановлення меж територій природно-заповідного фонду та інших природоохоронних, оздоровчих, рекреаційних, історико-культурних, лісогосподарських, земель водного фонду та водоохоронних зон, обмежень у використанні земель та їх режимоутворюючих об'єктів визначають місце розташування та розміри земельних ділянок, власників та користувачів земельних ділянок, включаючи орендарів, межі територій природно-заповідного фонду та інших природоохоронних, оздоровчих (включаючи округи і зони санітарної або гірничо-санітарної охорони), рекреаційних та історико-культурних (з визначенням охоронних зон), водоохоронних зон та прибережних захисних смуг, смуг відведення та берегових смуг водних шляхів, а також встановлюють режим використання та охорони їх територій.

Проекти землеустрою, що стосуються організації та встановлення меж територій природно-заповідного фонду та інших природоохоронних, оздоровчих, рекреаційних, історико-культурних, лісогосподарських призначень, земель водного фонду та водоохоронних зон, обмежень у використанні земель та їх режимоутворюючих об'єктів, розробляються на основі укладених договорів між замовниками документації з землеустрою та розробниками.

Проекти землеустрою для організації та встановлення меж територій природно-заповідного фонду розробляються для біосферних заповідників, природних заповідників, національних природних парків, регіональних ландшафтних парків, ботанічних садів, дендрологічних парків, парків-пам'яток садово-паркового мистецтва та зоологічних парків на землях та земельних ділянках, які включаються до складу цих територій без вилучення у землевласників та землекористувачів.

Рішення про затвердження проектів землеустрою, що стосуються організації та встановлення меж територій природно-заповідного фонду та інших природоохоронних, оздоровчих, рекреаційних, історико-культурних, лісгосподарських призначень, земель водного фонду та водоохоронних зон, одночасно є рішенням щодо встановлення меж таких територій.

Таким чином, без затвердження проекту землеустрою щодо організації та встановлення меж територій природно-заповідного фонду та інших природоохоронних призначень, межі таких територій не можна вважати встановленими.

Крім того, згідно з пунктом 3.1 Методичних рекомендацій щодо розроблення проектів створення природних територій та об'єктів природно-заповідного фонду України, затверджених наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 21 серпня 2018 року № 306, розроблення проектів створення регіональних ландшафтних парків, заповідних урочищ, заказників та пам'яток природи місцевого значення забезпечується структурними підрозділами відповідних обласних, Київської чи Севастопольської міських державних адміністрацій, органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Також важливо відзначити, що згідно з пунктом 5 статті 21 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» місцева державна адміністрація вносить пропозиції відповідним органам місцевого самоврядування.

3.3 Розробка проекту землеустрою щодо організації і встановлення меж територій природно-заповідного фонду: заказник місцевого значення «Немирівський ліс»

Проект землеустрою для заказника місцевого значення «Немирівський Ліс» (рис. 3.1.) є важною ініціативою, спрямованою на розробку плану використання земельної території з урахуванням її екологічного та природоохоронного значення. Цей проект передбачає визначення границь лісового заказника та розробку стратегії збереження його біорізноманіття. Основні завдання проекту включають в себе дослідження стану лісових екосистем, встановлення обмежень на господарську діяльність та розвиток екологічного туризму. Він спрямований на збереження природної краси та відновлення екологічної рівноваги у даній території, забезпечуючи збереження цінних лісових ресурсів та біорізноманіття для майбутніх поколінь.

Рис. 3.1. Схема розташування проектної ділянки

Проект землеустрою щодо організації і встановлення меж територій природно-заповідного фонду: заказник місцевого значення «Немирівський ліс» розробляється за певними етапами, а саме:

Формування проекту із землеустрою:

- Аналіз вихідних даних.

Документи які використовувались в рамках розробки проекту землеустрою для заказника місцевого значення «Немирівський Ліс», є Рішення Рівненської обласної ради народних депутатів від 18 червня 1991 року № 98 (Додаток А) та Рішення від 29 лютого 1995 року № 33 (Додаток Б). Ці документи містять підставу на формування та відомості про перелік заказників значення і їх охоронні зони, а також перелік державних заповідних урочищ. Додатки до цих рішень, зокрема № 5 та № 8, (Додаток В) можуть містити інформацію про «Немирівський Ліс» та його віднесення до заказників та заповідних урочищ.

Ознайомитися з Положенням про лісовий заказник місцевого значення «Немирівський Ліс», від 29.08.2008 р. Цей документ містить відомості про призначення та особливості лісового заказника, включаючи його функції та режими використання.

Ознайомлення з цими первинними документами є ключовим етапом перед початком розробки проекту землеустрою, оскільки вони надають необхідну інформацію про правовий статус, призначення та особливості «Немирівського Лісу». Вони будуть використані як основа для подальших досліджень та розробки конкретних заходів з охорони та управління цією природною територією.

- Проведення геодезичних вишукувань.

Для виконання геодезичних вишукувань на об'єкті природно-заповідного фонду, включаючи заказник місцевого значення «Немирівський Ліс», була використана сучасна технологія Real Time Kinematic (RTK) з використанням мережі референцних GNSS станцій «ZAKPOS». В рамках цієї технології було застосовано GNSS-приймач Trimble R4 з використанням мережі перманентних базових GNSS-станцій.

Спостереження проводилися в режимі реального часу (RTK) з використанням перманентних базових станцій мережі «ZAKPOS», доступ до яких здійснювався через мобільний Інтернет-зв'язок за стандартом GSM/GPRS.

Поправки від мережі передавалися у стандартизованому форматі RTCM v3. Для формування цих поправок була використана технологія мережевого VRS.

Максимальна довжина базової лінії становила 50 км, що забезпечувало достатню точність вимірювань. Координати поворотних точок земельної ділянки були визначені в плоскій прямокутній системі координат ETRS89/ETRF2000 за допомогою радіотехнічного забезпечення та перманентних базових станцій мережі «ZAKPOS».

Для отримання плоских координат (x, y, h) використовується картографічна проекція Transverse Mercator з наступними параметрами:

Таблиця 3.1

Параметри картографічної проекції

Умовний X	0°00'00»С	0'''
Умовний Y	23°30'00»В	0'''
Умовне зміщення на північ	-9214,692	м
Умовне зміщення на південь	1300000	м
Масштаб	1	ppm

У якості еліпсоїда віднесення застосовується референт-еліпсоїд Красовського з параметрами:

Таблиця 3.2

Параметри референт-еліпсоїду Красовського

a	6378245
1/f	298,3

Враховуючи усі ці технічні аспекти та застосовані методи, було забезпечено високу точність та надійність результатів геодезичних вишукувань, що є важливим для подальшої розробки землевпорядного проекту та управління територією заказника.

Виробничий етап:

- Проектно-вишукувальні роботи, включаючи вирахування площ контурів угідь ПЗФ та розробку креслення перенесення меж території ПЗФ.

Для визначення площі об'єкта природно-заповідного фонду (наприклад, заказника місцевого значення «Немирівський Ліс»), були виконані наступні кроки:

Визначення координат точок повороту меж: З використанням геодезичних методів та сучасного обладнання були визначені координати ключових точок, що визначають межі земельної ділянки.

Кадастрова зйомка: Проведено кадастрову зйомку земельної ділянки, під час якої було виміряно положення та характеристики меж, включаючи довжини сторін, кути та інші параметри.

Обробка даних: Отримані дані координат та параметрів меж були оброблені та аналізовані з метою визначення площі земельної ділянки. Для цього використовувалися спеціалізовані програми а саме програмне забезпечення Digitals та методи геодезичного обчислення.

Визначення площі: На основі оброблених даних була визначена площа об'єкта природно-заповідного фонду. Це може бути здійснено шляхом розрахунків відповідно до геодезичних методів або за допомогою геоінформаційних систем (ГІС).

Завдяки цим крокам було забезпечено точне визначення площі об'єкта природно-заповідного фонду, що є важливим для подальшого управління та збереження цієї природної території.

- Розробка плану організації території з відображенням угідь, землевласників і землекористувачів.

Для розробки плану організації території з відображенням угідь, землевласників і землекористувачів використали зібрану інформацію про територію, її природні особливості та розташування угідь. На основі цієї інформації складається картографічний план, на якому відображуються границі території, ландшафтні особливості, угіддя і зони використання земель. Після цього визначаються землевласники і землекористувачі кожної ділянки на основі даних з реєстрації земельних прав та договорів оренди чи користування. На основі природних умов і власницьких правил визначаються рекомендації

щодо використання земельних ділянок для різних цілей. Опираючись на усю цю інформацію розроблено план організації території, на якому відображаються усі ці елементи і рекомендації. (Додаток Г)

- Розробка плану меж земельних ділянок, що включаються до території природно-заповідного фонду.

Для розробки плану меж земельних ділянок, що включаються до території природно-заповідного фонду, а саме заказника місцевого значення Немирівський ліс, провели детальне дослідження та визначення географічних границь ділянок об'єкту дослідження та суміжних. Цей процес вимагає використання топографічних карт, аерофотознімків, а також геодезичного обладнання для точного визначення координат та характеристик меж земельних ділянок.

Особлива увага приділяється врахуванню природоохоронних цілей та відповідності результатів законодавству щодо заповідної справи. Розроблений план меж слугує основою для управління та охорони Немирівського лісу, а також визначає правовий статус території, що включається до природно-заповідного фонду. (Додаток Д)

Етап погодження:

Перш ніж подавати проект на розгляд, необхідно підготувати всю необхідну документацію. Це включає в себе сам проект землеустрою, а також будь-які інші документи, які можуть бути потрібні згідно з місцевим законодавством або вимогами органів управління природозаповідними територіями.

Після підготовки документів проект подається до відповідних органів, які відповідають за управління заказником місцевого значення «Немирівський ліс».

формується звернення, до Голови Рівненської обласної військової адміністрації, відповідно до ст. 186 п. 3 Земельного кодексу України проекти землеустрою щодо організації і встановлення меж територій природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення, оздоровчого, рекреаційного, історико-культурного, лісгосподарського призначення, земель

водного фонду та водоохоронних зон, обмежень у використанні земель та їх режимоутворюючих об'єктів погоджуються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища (у разі наявності територій чи об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення, земель оздоровчого, рекреаційного призначення, земель водного фонду та водоохоронних зон), органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим у сфері охорони навколишнього природного середовища, структурним підрозділом відповідної обласної, Київської чи Севастопольської міської державної адміністрації у сфері охорони навколишнього природного середовища (у разі наявності територій чи об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення). З метою надання висновку про погодження проекту землеустрою щодо організації і встановлення меж територій природно-заповідного фонду місцевого значення: заказник місцевого значення «Немирівський ліс», за межами населеного пункту села Немирівка на території Радивилівської міської ради Дубенського району Рівненської області

В свою чергу Органи до яких подається проект землеустрою реєструють це звернення та надають підтвердження про його отримання.

Завершальним етапом є отримання рішення що до затвердження проекту землеустрою щодо організації і встановлення меж територій природно-заповідного фонду місцевого значення: заказник місцевого значення «Немирівський ліс» за межами населеного пункту села Немирівка на території Радивилівської міської ради Дубенського району Рівненської області.

Встановлення межі заказника місцевого значення «Немирівський ліс».

Висновки до розділу 3

Процес розробки та погодження проекту землеустрою для заказника місцевого значення «Немирівський Ліс» включає кілька важливих етапів.

На початковому етапі проводиться аналіз вихідних даних, включаючи документи, що містять інформацію про призначення та особливості заказника.

Після цього виконуються геодезичні вишукування, щоб точно визначити межі території заказника.

На виробничому етапі проводяться проектно-вишукувальні роботи, у тому числі визначення площі об'єкта природно-заповідного фонду та розробка плану організації території. Розробляється також план меж земельних ділянок, що включаються до території заказника.

Особлива увага приділяється врахуванню природоохоронних цілей та відповідності законодавству щодо заповідної справи. Після підготовки документів проект подається до відповідних органів для погодження. Підтвердження про отримання звернення реєструється, і звернення надсилається для розгляду відповідним органам.

Завершальним етапом є отримання рішення щодо затвердження проекту землеустрою, яке встановлює межі заказника місцевого значення «Немирівський Ліс» та визначає його правовий статус. Усі ці кроки спрямовані на забезпечення відповідності результатів законодавству та ефективного управління та охорони заказника місцевого значення.

ВИСНОВКИ

Формування природо-заповідного фонду є важливою стратегічною мірою для збереження та належного використання природних ресурсів. Цей фонд відіграє ключову роль у збереженні різноманітності живої природи, екосистем та ландшафтів, що є важливими складовими екологічної спадщини кожного регіону. Шляхом створення заповідних територій та охоронних зон, природо-заповідний фонд забезпечує унікальні місця для збереження видів рослин і тварин, які перебувають під загрозою зникнення. Крім того, він сприяє збереженню природних ландшафтів, водних ресурсів та регулюванню клімату.

Формування природо-заповідного фонду відкриває нові можливості для розвитку екологічного туризму, дозволяючи суспільству насолоджуватися природною красою та одночасно сприяючи розвитку місцевої економіки. Таким чином, природо-заповідний фонд є важливим інструментом для сталого використання та збереження природних ресурсів на користь сучасного суспільства та майбутніх поколінь.

Детально дослідили процес формування природо-заповідного фонду, що розглянули на прикладі конкретного заказника місцевого значення - «Немирівський Ліс». Цей заказник розташований на території Радивилівської міської ради Дубенського району Рівненської області, важливості створення та ефективного управління природними ресурсами для збереження біорізноманіття та забезпечення сталого розвитку регіону. Це включає аналіз процесів формування заказника місцевого значення, визначення його мети та завдань, вивчення організаційно-правового забезпечення його функціонування.

Результати дослідження дозволяють зрозуміти важливість природоохоронних заходів та ролі заказників місцевого значення в збереженні природних екосистем, утриманні біорізноманіття та створенні сприятливого середовища для розвитку різноманітних видів життя.

Такий підхід до дослідження дозволяє не лише висвітлити теоретичні аспекти формування природо-заповідного фонду, а й надає практичні

рекомендації щодо покращення управління та охорони природи в конкретному регіоні.

Організаційне забезпечення проектного рішення щодо формування природо-заповідного фонду для заказника місцевого значення «Немирівський Ліс» включає комплекс заходів, спрямованих на землевпорядну діяльність та розробку проекту землеустрою для організації та встановлення меж території цього заказника.

Це включає в себе дослідження території, визначення її меж та границь, а також вивчення її природних умов та екологічних особливостей. Крім того, це передбачає розробку технічних та адміністративних документів, необхідних для організації та функціонування природо-заповідного фонду.

Зазначене рішення було прийняте на основі рішення Рівненської обласної ради від 18 червня 1991 року №98 «Про впорядкування об'єктів та територій природо-заповідного фонду Рівненської області». Це дозволяє забезпечити законність та правову базу для реалізації проекту та здійснення охоронних заходів на визначеній території.

Такий підхід забезпечує ефективне управління та охорону природи в рамках заказника місцевого значення «Немирівський Ліс», сприяючи збереженню та сталому використанню природних ресурсів цієї території.

Основні результати дослідження підтверджують необхідність створення та управління природо-заповідним фондом для збереження природних ландшафтів та екосистем, які є ключовими складовими біорізноманіття регіону. Формування такого фонду створює не лише можливість ефективного використання природних ресурсів, але і забезпечує збереження природної спадщини для майбутніх поколінь.

Створення природо-заповідного фонду сприяє розвитку екологічного туризму та рекреації, що сприяє не лише збереженню природних ресурсів, а й підвищенню якості життя місцевого населення через створення нових робочих місць та підтримку малого бізнесу.

Дослідження підкреслює важливість формування та ефективного управління природо-заповідним фондом як стратегічного напрямку для забезпечення екологічної стійкості та сталого розвитку регіону. Це сприяє збереженню природних ресурсів, підвищенню екологічної обізнаності суспільства та створенню сприятливих умов для життя та розвитку всіх його членів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. «Екологічний атлас України» авторства Барановського В. А. (2000) - джерело інформації про стан довкілля та екологічні проблеми країни.
2. «Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування» від О. О. Бейдика (2001) - дослідження про можливості рекреації та туризму в Україні.
3. «Туризм і збереження довкілля Українських Карпат» В. І. Гетьман (2000) - аналіз взаємозв'язку між туризмом та збереженням природи в Карпатах.
4. «Менеджмент національних парків» від М. М. Кукурудзи (2003) - посібник з управління природними резерватами.
5. Гродзинський, М. Д.** «Екологічні основи раціонального природокористування» – Київ: Либідь, 2000
6. «Врахування ландшафтного різноманіття у функціональному зонуванні національних природних парків України» М. Й. Рутинського (2000) - дослідження про зонування парків з урахуванням різноманіття ландшафтів.
7. Макаров, О. М. (2018). «Землеустрій та земельне право: навч. посібник.» Київ: Юрінком Інтер.
8. Грищенко, О. П. (2016). «Топографо-геодезичні роботи при землеустрої.» Київ: НТУУ «КПІ».
9. Закон України «Про природо-заповідний фонд України № 2456 XII від 1992р.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12#Text>
10. Стаття 186, ЗКУ. Погодження і затвердження документації із землеустрою: <https://protocol.ua/ua/zemelniy kodeks ukraini stattya 186/>
11. Бурда, Р. І. «Екологія лісових екосистем» – Львів: Видавництво Львівського національного університету ім. Івана Франка, 2012.
12. Родін, Л. Є. «Природно-заповідні території та об'єкти України» – Київ: Інститут екології Карпат, 2005.
13. Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, «Процедура створення об'єктів природо-заповідного фонду»:

https://www.dnu.dp.ua/metodi/fbio/Biologia/5Kurs/Masyuk_O_M_Zapovidna_sprava/Konspekt_lekciy.doc

14. Мельник, В. І. «Заповідні ландшафти України» – Київ: Академперіодика, 2010.

15. Ковальчук, І. П. «Біорізноманіття та екологічний стан Немирівського Лісу, Рівненська область» – Журнал «Екологія і природокористування», 2018, вип. 3.

16. Сірий, В. І. «Природні комплекси Рівненської області: Стан та охорона» – Рівненський національний університет, 2019.

17. Шляхтич, В. О. «Флора та фауна Дубенського району: Інвентаризація та охоронні заходи» – Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету, 2020.

18. Всеукраїнське юридичне видання «Юридична газета» № 45 (543) від 08.11.2016 року, Рубрика «Аналітика. Екологічне право»

19. Швець, І. Ф. (2018). Формування та розвиток природно-заповідного фонду в Україні: історія та сучасність. Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України.

20. Литвиненко, О. П., & Коваль, О. М. (2016). Формування природно-заповідного фонду в Україні як один із напрямів охорони біорізноманіття. Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції «Екологія і сучасність», 2, 184-187.

21. Лисенко, О. І., & Ковальчук, В. О. (2020). Особливості формування природно-заповідного фонду в Україні та світі. Євразійський науковий вісник,

22. Єрмолаєв, В. М. «Методика оцінки екологічного стану природоохоронних територій» – Київ: Центр екологічного моніторингу, 2015.

23. Сидоренко, О. А. «Заповідна справа: методичні рекомендації» – Київ: Видавництво НАН України, 2019.

24. Гусєв, А. М. «Організація та управління природоохоронними територіями» – Харків: Харківський екологічний центр, 2017.

25. Н.І. Каблак «Оцінка впливу атмосфери у мережі активних референцних GNSS – станцій ZAKPOS» - Львів: Львівська політехніка, 2010.:

<https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journalpaper/2017/may/1848/gka73201004.pdf>

РОВЕНСЬКА ОБЛАСНА РАДА НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ
ВИКОНАВЧИЙ КОМІТЕТ

Р І Ш Е Н Н Я

Від _____ № _____

м. Ровно

від 18.06.1991 року № 98

Про впорядкування об'єктів
і територій природно-запо-
відного фонду області

На виконання постанови Верховної Ради Української РСР від 17 лютого 1990 року "Про екологічну обстановку в республіці та заходи по її докорінному поліпшенню", з метою впорядкування природно-заповідної мережі виконком обласної Ради народних депута-
тів

В И Р І Ш И В:

1. Прийняти пропозицію обласного комітету по охороні приро-
ди, погоджену з землекористувачами, райвиконкомом, виробничими
об'єднаннями "Рівнеліс", "Рівнемеліоводгосп", обласною радою
агропромислових формувань про:

1.1. Створення Рівненського державного заповідника та
охоронної зони навколо нього на базі існуючих державних заказни-
ків республіканського значення "Перебродієвського", "Сира Погоня",
часткового "Білоозерського" та "Сомине" в межах і площах згідно з
додатком № 1;

1.2. Внесення змін в перелік державних заказників і пам'яток
природи республіканського значення та державного дендрологічного
парку згідно з додатками № 2, 3, 4;

1.3. Внесення змін і доповнень до переліку об'єктів і тери-
торій природно-заповідного фонду місцевого значення, затверджених
рішеннями облвиконкому від 22.II.83 р. № 343, від 16.II.1986 р.
№ 345, від 23.01.1990 р. № 10, і віднесення їх та нововиявлених
категорій, встановлених Радою Міністрів Української РСР, та
затвердити:

- державними заказниками місцевого значення і встановленими
коло них охоронними зонами згідно з додатком № 5;

- державними пам'ятниками природи місцевого значення згідно
з додатком № 6;

2.

- державними парками-пам'ятниками садово-паркового мистецтва місцевого значення згідно з додатком № 7;
- державними заповідними урочищами згідно з додатком № 8.

1.4. Виключення об'єктів і територій природно-заповідного фонду місцевого значення згідно з додатком № 9.

2. Просити Кабінет Міністрів Української РСР затвердити пункти 1.1 - 1.2 даного рішення, а також виключити з переліку пам'яток природи республіканського значення території, які увійшли до складу інших заповідних категорій, згідно з додатком № 10.

3. Zobov'язати землекористувачів, перелічених в додатках № 2-8, до 1.10.1991 року забезпечити відмежування заповідних об'єктів в натурі, оформивши їх типовими охоронними знаками та інформаційними аншлагами. До 1.10.1990 року розробити індивідуальні Положення на заказники, привести у відповідність технічну документацію /паспорти, охоронні зобов'язання на всі заповідні території і об'єкти/.

4. Райвиконкомам разом з районними комітетами по охороні природи вжити відповідні заходи до поліпшення стану заповідних об'єктів і територій.

5. Контроль за виконанням рішення покласти на обласний комітет по охороні природи.

Голова виконкому

П.К.Прищеп

Керуючий справами
виконкому

Ф.П.Кравченя

У К Р А І Н А

Рівненський районний
Рада народних депутатів

Рівненська обласна Рада народних депутатів

/двадцять друге скликання/

Р І Ш Е Н Н Я

від 28 лютого 1995 р.

№ 33 за виконанням

Про розширення та впорядкування
мережі природно-заповідного
фонду області

08-03-95

Відповідно до Закону України від 16.06.1992 року "Про природно-заповідний фонд", на виконання постанови Верховної Ради України від 22.09.1994 року № 177/94 "Про Програму перспективного розвитку заповідної справи в Україні" та з метою збереження в природному стані надзвичайно цінних природних ландшафтів і об'єктів, обласна Рада народних депутатів

в и р і ш и л а :

1. Прийняти пропозицію Державного управління охорони навколишнього природного середовища Мінприроди України по Рівненській області, погоджену з землекористувачами, ДЛГО "Рівнеліс", обласним управлінням сільського господарства і продовольства про створення на території Рівненської області:

- регіонального ландшафтного парку "Прип'ять-Стохід" згідно з додатком № 1;
- державних заказників місцевого значення згідно з додатком № 2;
- державних заповідних урочищ згідно з додатком № 3;
- державних пам'яток природи місцевого значення згідно з додатком № 4;
- парків-пам'яток садово-паркового мистецтва місцевого значення згідно з додатком № 5.

1.1. Виключення об'єктів і територій з мережі природно-заповідного фонду місцевого значення згідно з додатком № 6.

2. Зобов'язати землекористувачів, перелічених в додатках № 1-5, до 01.07.1995р. забезпечити відмежування заповідних об'єктів в натурі, оформивши їх типовими охоронними знаками та інформаційними аншлагами. До 01.07.1995р. розробити індивідуальні Положення про новоутворені заказники.

03/01-3-234
09 03 1995

3. Місцевим Радам народних депутатів сприяти охороні й збереженню територій та об'єктів природно-заповідного фонду, виконанню покладених на них завдань.

4. Контроль за виконанням даного рішення покласти на Державне управління охорони навколишнього природного середовища Мінприроди України по Рівненській області.

Голова Ради

Р.Василишин

П Е Р Е Л І К
державних заказників місцевого значення і їх
охоронних зон

Додаток № 5
до рішення облвиконкому № 98
від 18.06.1991 р.

№ п/п	Назва державного заказника	Площа, га			Місцезнаходження	Коротка харак- теристика	У віданні кого перебуває держ- заказник
		Всього	в т.ч.	держ- заказ- ника	охорон- ної зо- ни		
1	2	3	4	5	6	7	8
а/ ранішеутворені заказники місцевого значення							
Б О Т А Н І Ч Н І							
<u>Володимирецький район</u>							
1. Озерський		1840			Озерське л-во, кв. I, 2, 5-7, 10-15, 17-20	Ділянка сосново-березового лісу на осоково-сфагновому болоті з наявністю дикоростучих ягідників, серед них журавлина.	Рафалівського ЛПЗ Мінлісгоспу УРСР
			663		Озерське л-во, кв. 4, 8 Партизанське л-во, кв. 55-57		
Разом:		2503	1840	663			
2. Мульчицький		3410			Озерське л-во, кв. 33-37, 39, 40, 42, 46, 47, 52; Мульчицьке л-во, кв. 3, 5, 7, 8, 15-18, 23-24, 27-32	Ділянка лісу з наявністю дикоростучих ягідників журавлини	Рафалівського ЛПЗ Мінлісгоспу УРСР
			450		к-п ім. I7 Вересня Зарічненського району		к-пу ім. I7 Вересня Мінсілгоспу УРСР
			2411		Мульчицьке л-во, кв. I, 2, 6, 9, 12-14, 19, 25, 26, 28, 33-38, 50; Озерське л-во, кв. 38, 41		
Разом:		6332	3860	2472	к-п ім. I7 Вересня		

1	2	3	4	5	6	7
<u>Зарічненський район</u>						
30. Урочище "По-личне"	219	219	-	Зарічненське л-во, кв. 28, 29	Пойменні ліси вздовж р. Стир з бобровими поселеннями.	Зарічненського ЛПЗ Мінлісгоспу УРСР
31. Урочище "Глуша"	279	279	-	Докницьке л-во, кв. I /96 га/ колгосп "Шлях до комунізму"	Місце поселення бобрів, водоплавних птахів вздовж річки Стохід	к-пу "Шлях до комунізму" Мінсілгоспу УРСР
<u>Рокитнівський район</u>						
32. Масевицький, урочище "Старик"	1500	1500	-	Масевицьке л-во, кв. 3, 5, 6, 10, 13, 14, 19, 23, 24, 29, 34, 35, 39, 47, 48	Ділянка лісу вздовж р. Гнила з бобровими поселеннями.	Рокитнівського ЛПЗ Мінлісгоспу УРСР
33. Осницький	300	300	-	Рокитнівське л-во, кв. 8, 12, 13.	Місце поселення бобрів вздовж річки Льва	-
<u>Л І С О В І</u>						
а/ ранішеутворені державні заказники						
<u>Белзнівський район</u>						
34. Білчаківський	17	17	-	Білчаківське л-во, кв. 51/вид. 26, 33, 39/	Високопродуктивні соснові насадження.	Соснівського ЛПЗ Мінлісгоспу УРСР
<u>Дубнівський район</u>						
35. Любомирський	88,3	88,3	-	Любомирське л-во, кв. 69/вид. 2, 3, 48/ кв. 127/вид. 3, 7-9, 12/ кв. 136/вид. 1, 2, 4-6/	Острівні природні насадження ялини з наявністю рідкісних рослин, місця гніздування чорних лелек	Дубнівського ЛПЗ Мінлісгоспу УРСР
36. Смизький	45	45	-	Смизьке л-во, кв. 26/вид. 1, 7, 11, 15, 16, 25, 27, 33/ кв. 107/вид. 7-9, 15, 20-22/	Ділянка сосново-дубового лісу з наявністю рослин, занесених до "Червоної книги УРСР"	Дубнівського ЛПЗ Мінлісгоспу УРСР

